

NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

KOKAIN, AMFETAMINY, EXTÁZE A KONOPÍ: NEJNOVĚJŠÍ TRENDY

Pro mnoho mladých Evropanů se preferovanou stimulační drogou stává kokain

(24.11.2005 LISABON) Důležitou součástí drogové situace v Evropě se stal kokain, uvedla dnes **agentura EU pro drogy (EMCDDA)** ve své **Výroční zprávě za rok 2005 o stavu drogové problematiky v Evropě**, představené v Bruselu. Ukazatele týkající se obchodování s kokainem a jeho spotřeby jasně svědčí o nárůstu dovozu a užívání této drogy. K dispozici je také stále více důkazů o existenci zdravotních problémů spojených s kokainem.

EMCDDA odhaduje, že zkušenost s kokainem má okolo devíti milionů Evropanů (3 % dospělého obyvatelstva). Během posledního roku tuto drogu pravděpodobně užilo 3–3,5 milionu (1 % dospělého obyvatelstva) a zhruba 1,5 milionu osob (0,5 % dospělého obyvatelstva) je řazeno mezi aktuální uživatele, kteří kokain užili během posledního měsíce. Užívání je soustředěno hlavně ve skupině mladých dospělých (ve věku 15–34 let), zejména mladých mužů, a ve skupině osob žijících v městských oblastech.

Užívání kokainu se mezi jednotlivými zeměmi výrazně liší, přičemž většina národních průzkumů odhaduje podíl mladých Evropanů, kteří tuto drogu někdy vyzkoušeli, v rozmezí od 1 % do 11,6 % a počet těch, kteří ji užili během posledních dvanácti měsíců, v rozmezí od 0,2 % do 4,6 %.

Nejvyšší míru užívání kokainu uvádějí **Španělsko** a **Spojené království** – tuto drogu tam během posledního roku užila přes 4 % mladých dospělých, což je v současnosti více, než je tomu u extáze a amfetaminů. Agentura uvádí, že tyto odhady se nyní přibližují číslům z USA, což vede k obavám, že v některých částech Evropy se kokain etabluje u mnoha mladých lidí jako preferovaná stimulační droga (¹).

Od konce 90. let poskytují průzkumy z **Dánska, Itálie, Maďarska, Nizozemska** a **Rakouska** doklady o nárůstu užívání kokainu v poslední době mezi mladými dospělými. Ve **Španělsku** a **Spojeném království** došlo k nejvýraznějším nárůstům již před rokem 2001 a novější data naopak naznačují možné ustálení tohoto vzestupného trendu.

Užívání cracku – drogy obzvláště silně spojené s problémy veřejného zdraví a sociálními problémy – zůstává podle dnešní zprávy v Evropě omezené. Významná míra užívání je hlášena pouze z několika velkých měst, převážně z **Nizozemska** a **Spojeného království**.

Dramatický nárůst objemu zachyceného kokainu v Evropě

Nejnovější čísla ukazují, že množství kokainu zachyceného v **EU** se mezi lety 2002 a 2003 téměř zdvojnásobilo – vzrostlo ze 47 tun na více než 90 tun. To naznačuje, že Evropa je nyní významným odbytištěm této drogy. Většina kokainu přichází do **EU** přes **Pyrenejský poloostrov** a **Nizozemsko** a tranzitní oblasti na jeho cestě do Evropy tvoří **africké** a **karibské** země.

Největší objemy zachyceného kokainu v **EU** hlásí **Španělsko** a **Nizozemsko**. Tyto objemy se v obou zemích mezi lety 2002 a 2003 více než zdvojnásobily.

Růst dopadů kokainu na veřejné zdraví

Podle dnešní zprávy projevuje nyní více Evropanů zájem o léčbu zdravotních problémů souvisejících s kokainem. Okolo 10 % žádostí o léčbu zdravotních problémů souvisejících s drogami v Evropě se nyní týká užívání kokainu, i když byly zaznamenány značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Nejvyšší podíl klientů žádajících o léčbu v souvislosti s kokainem byl zjištěn ve **Španělsku** (26 %) a **Nizozemsku** (38 %). V **Nizozemsku** žádalo v roce 2003 více lidí o pomoc kvůli problémům s kokainem než v souvislosti s užíváním opiátů.

Úmrtí v souvislosti s kokainem podle **EMCDDA** představují „závažný a zřejmě nedostatečně vykazovaný problém“. Užívání kokainu je časté mezi uživateli opiátů a tato droga bývá často zjištěna spolu s opiáty v případech předávkování drogami. Odhaduje se, že „rozhodující úlohu“ hraje kokain asi v 10 % úmrtí souvisejících s drogami (v závislosti na konkrétní zemi se tento podíl pohybuje od 1 % do 15 %). Podle zprávy by to mohlo znamenat, že v celé **EU** dochází každoročně k několika stovkám úmrtí v souvislosti s kokainem. I když je vliv této drogy na zhoršení kardiovaskulárních potíží důvodem znepokojení, dochází i nadále jen velmi zřídka k úmrtím, u nichž kokain představuje jedinou příčinu smrti.

Užívání ostatních stimulancí – žádné známky poklesu

Nejnovější údaje z průzkumů podle **EMCDDA** ukazují, že ve většině zemí **EU** pokračuje trend vzestupu užívání extáze a amfetaminů mezi mladými dospělými (²).

Významná spotřeba extáze byla v Evropě poprvé zaznamenána v 90. letech a nyní její užívání ve většině zemí dosáhlo úrovně užívání amfetaminů nebo tuto úroveň převýšilo. Agentura odhaduje, že v poslední době užívá extázi v **EU** okolo 2,6 milionu dospělých (0,8 % dospělého obyvatelstva).

Podle národních průzkumů vyzkoušelo extázi od 0,6 % do 13,6 % mladých dospělých a v posledním roce ji užilo 0,4 – 6 %. Nejvyšší míry užívání extáze mladými dospělými v posledním roce hlásí **Estonsko** (3,7 %), **Španělsko** (3,8 %), **Česká republika** (5,9 %) a **Spojené království** (6,9 %). Na rozdíl od většiny zemí, u kterých jsou dostupné údaje, však **Německo**, **Řecko** a **Spojené království** hlásí, že se užívání extáze stabilizovalo.

Mezi země s nejvyšší mírou užívání amfetaminů mladými dospělými v posledním roce (okolo 3 %) patří **Dánsko**, **Estonsko** a **Spojené království**. Jedinou zemí **EU**, která hlásí významný pokles užívání amfetaminů touto věkovou skupinou (15–34 let) v poslední době, je **Spojené království**.

Evropa zůstává hlavním střediskem výroby extáze a amfetaminů

Evropa zůstává v globálním měřítku hlavním střediskem výroby extáze a amfetaminů, i když její relativní význam klesá s tím, jak se výroba extáze rozšiřuje do jiných částí světa. V Evropě zůstává soustředěna i celosvětová výroba amfetaminů a jejich zachycování. Laboratoře na výrobu amfetaminů byly v roce 2003 odhaleny v **Belgii**, **Německu**, **Estonsku**, **Litvě**, **Lucembursku** (v malém měřítku), **Nizozemsku**, **Polsku** a **Spojeném království**.

Většina amfetaminů zachycených v roce 2003 pocházela z **Nizozemska**, po něm následovaly **Polsko** a **Belgie**. Okolo 82 % celosvětového záchytu amfetaminů bylo v roce 2003 realizováno v **západní a střední Evropě**. Zdá se, že zachycené množství od roku 2002 roste.

Evropa se vzpírá globálnímu trendu – žádné známky nárůstu užívání metamfetaminu

Přes růst problémů souvisejících s metamfetaminem v **Africe**, **Asii**, **Austrálii**, **USA** a na **Novém Zélandu** existuje významné užívání této drogy v rámci **EU** pouze v **České republice** a na **Slovensku**. V **České republice** se jedná o specifický místní problém již od 80. let a s metamfetaminem tam souvisí přes 50 % žádostí o léčbu drogových problémů.

K tomu říká **předseda EMCDDA Marcel Reimen**: „Řada evropských zemí má silné vazby k těm částem světa, kde existují problémy s metamfetaminem. Vzhledem k růstu evropského trhu se stimulancii nelze přehlížet ani potenciál k šíření užívání metamfetaminu. Ten naopak zůstává klíčovou oblastí, v níž je zapotřebí ostražitosti a prevence“.

Popularita přírodních halucinogenů je důvodem znepokojení

Užívání syntetických halucinogenních látek, jako je LSD, zůstává v Evropě na nízké úrovni. Podle dnešní zprávy je však mezi školní mládeží (ve věku 15–16 let) poměrně rozšířeným jevem experimentování s přírodními halucinogeny jako jsou tzv. „magické houby“. Celoživotní prevalence užívání lysohlávek v roce 2003 se v **České republice, Dánsku, Itálii, Nizozemsku, Rakousku a Polsku** pohybovala na úrovni extáze a v **Belgii, Německu a Francii** tuto úroveň převyšovala.

Konopí vyzkoušelo přes 62 milionů Evropanů

Konopí podle odhadů **EMCDDA** někdy vyzkoušelo 62 milionů Evropanů (tj. přes 20 % dospělého obyvatelstva) a během posledního roku je užilo okolo 20 milionů z nich (přes 6 % dospělého obyvatelstva). Mezi aktuální uživatele je řazeno asi 9,5 milionu osob (takřka 4 % dospělého obyvatelstva) a každodenní nebo téměř každodenní užívání vykazují zhruba 3 miliony mladých dospělých, zejména mladých mužů.

Konopí – snižováním rozdílů mezi zeměmi vzniká vyrovnanější situace

Od poloviny 90. let převažuje v užívání konopí v Evropě vzestupný trend⁽³⁾. Celkový obraz užívání konopí v **EU** je však nerovnoměrný – jako země s historicky nejvyšší mírou prevalence dominovalo **Spojené království**.

Podle **EMCDDA** však tomu tak již není, neboť náskok dnes již dohnaly další země, zatímco situace se ve **Spojeném království** od roku 1998 stabilizovala. Míra užívání konopí mladými dospělými v posledním roce dnes dosahuje ve **Španělsku** 17,3 %, ve **Spojeném království** 19,5 %, ve **Francii** 19,7 % a v **České republice** 22,1 % (nejnižší míra užívání konopí mladými dospělými v posledním roce je zaznamenána v **Řecku, Švédsku, Polsku a Portugalsku**).

Užitečný zdroj údajů o dlouhodobých (1995–2003) trendech užívání drog mezi evropskou školní mládeží (ve věku 15–16 let) představuje projekt školní studie **ESPAD**⁽⁴⁾. Tato studie naznačuje vzájemné přibližování v užívání konopí. V roce 1995 byla v rámci **ESPAD** odhadována celoživotní prevalence užívání konopí v této věkové skupině ve **Spojeném království** na úrovni 41 % a v **Irsku** 37 %, tj. mnohem více než ve všech ostatních zemích **EU**, které se na studii podílely. Jedinou další zemí **EU** s prevalencí vyšší než 20 % byla **Česká republika** (22 %). Většina zemí hlásila prevalenci pod 10 %.

Údaje **ESPAD** za rok 2003 však ukazují značně odlišný obrázek: odhadovanou míru celoživotního užívání přes 20 % hlásí devět členských států **EU** – **Česká republika** (44 %), **Irsko** (39 %), **Spojené království** (38 %), **Francie*** (38 %), **Slovinsko** (28 %), **Itálie** (27 %), **Slovensko** (27 %), **Dánsko** (23 %) a **Estonsko** (23 %). K nejvýraznějšímu vzestupu celoživotní prevalence došlo v **nových středo- a východoevropských členských státech EU**, jejichž hodnoty byly v roce 1995 často velmi nízké (obvykle méně než 10 %).

Nejvyšší odhadovanou míru celoživotního užívání konopí mezi školní mládeží ve věku 15–16 let v Evropě v roce 2003 hlásí **Česká republika** (44 %) a nejvyšší míru užívání v posledním měsíci **Španělsko** a **Francie** (22 %). V období let 1999–2003 došlo v **České republice** k 5% nárůstu počtu žáků a studentů uvádějících užití konopí poprvé ve věku 13 nebo méně let. Na druhou stranu **Nizozemsko** a **Spojené království** ohlásily malý, 1% pokles tohoto podílu, změnu tak malého rozsahu je však obtížné interpretovat.

Užívání více typů drog – hlavní rys drogového fenoménu v Evropě

Zpráva uvádí, že hlavním rysem drogové situace v Evropě je dnes užívání více typů drog (polyvalentní užívání), z čehož vyplývá, že již není realistické analyzovat užívání jen podle jedné konkrétní látky.

K této otázce ředitel EMCDDA Wolfgang Götz na závěr podotýká: „Při rozboru dopadů užívání drog na veřejné zdraví v dnešní době musíme přihlížet ke složité situaci vzájemně provázaného užívání různých psychoaktivních látek, včetně alkoholu a tabáku. Sledovat trendy užívání jediné látky, ignorujeme-li vzájemnou vazbu mezi různými typy drog, může být zavádějící“.

Poznámky a definice:

Dospělé obyvatelstvo – 15–64 let; mladí dospělí – 15–34 let; celoživotní užívání – vyzkoušeli alespoň jednou v životě/někdy užili; užívání v poslední době – během posledních 12 měsíců; aktuální užívání – během posledního měsíce/posledních 30 dnů.

⁽¹⁾ Viz komentář k *Výroční zprávě za rok 2005*, graf „Užívání kokainu v poslední době (minulém roce) mladými dospělými (15–34 let)“ (*Recent last year use of cocaine among young adults (15–34 years)*).

⁽²⁾ Viz kapitola 4 grafy 8 a 9.

⁽³⁾ Viz kapitola 3 graf 4.

⁽⁴⁾ <http://www.espad.org/index.html> (*Francie se účastní studie ESPAD až od roku 1999).